

Lax och öring i Klarälven 2020

Pär Gustafsson, Länsstyrelsen Värmland

När det gäller Klarälvslox och Klarälvsöringens status idag och jämfört med de mellan 10 000–30 000 laxar och öringar som togs upp i älven varje år under 1800-talet återstår idag endast några få procent. Sedan början av 1990-talet är också både den vilda laxen och öringen i Vänern förbjuden att fiska, vilket innebär att all lax och öring med oklippt fettfena måste släppas tillbaka.

Populationerna av vildfödd lax och Vänervandrande öring i Klarälven hålls sedan 1930-talet vid liv genom ett delvis konstgjort men hjälpligt fungerande system där lekvandrande lax och öring från Vänern samlas in via en fälla i de nedre delarna av Klarälven (förr vid Deje kraftverk, sedan början av 1990-talet vid Forshaga kraftverk), varifrån de med tankbil körs de ca 8 milen förbi åtta kraftverk och släpps ut i Klarälven uppströms Edsforsens kraftverk (så kallad *trap&transport*). Den återutsatta fisken vandrar sedan själv de återstående ca 13 milen för att leka på det som finns kvar av övre Klarälvens lek- och uppväxtområden samt vissa biflöden. Efter att lax- och öringungarna under 2–3 år växt upp i älven påbörjar smolten (*smolt* = utvandningsfärdig lax/öringunge) sin vandring ner till Vänern för tillväxt. Eftersom laxen och öringen i Vänern kan leka mer än en gång startar även en del av den utlekta vuxna kelten (*kelt* = utlekt lax eller öring) den långa vandringen tillbaka till Vänern.

Klarälvslox- och öring har svårt att nå Vänern

Smolten och keltens resa ner till Vänern är dock allt annat än enkel. Många faror lurar i form av tex gäddor och fiskätande fåglar och inte minst vattenkraftverkens turbiner. Studier av Karlstads universitet och inom Länsstyrelsen i Värmlands tidigare projekt ”Vänerlaxens Fria Gång” har visat att så mycket som 70–85% av den utvandrande smolten och uppemot 99% av kelten inte når fram till Vänern. Rovfiskar och fåglar åsido, det faktum att samtliga av de 9 kraftverken i Klarälven idag saknar anpassningar i form av välfungerande fiskvägar och miljöanpassad spilltappning är sannolikt den starkast bidragande orsaken till den höga dödligheten och att populationerna, trots att fisket på vild lax och öring sedan snart 25 år varit förbjudet, inte återhämtat sig mer. I Klarälvens biflöden finns ytterligare ett tiotal kraftverk och flertalet dammar, även dessa saknar i de flesta fall miljöanpassningar.

Alla fiskar av Klarälvsursprung som samlas in i fällan i Forshaga transporteras inte upp till lekområdena. För att kunna odla fram de ca 175 000 smolt som enligt vattendomarna årligen ska sättas ut som kompensation för fiskeskada orsakade av vattenkraftsutbyggnaden tar kraftbolaget undan en del av den framförallt odlade laxen och öringen av både Klarälvs- och Gullspångsstam. Den befruktade rommen flyttas till en fiskodling där den kläcks och efter ett till två år sätts lax- och öringsmolten ut i Klarälven nedströms Forshaga samt på några platser direkt i Vänern. Vänerns bestånd av lax och öring består därför av ett blandbestånd av både vildfödd- och odlad lax och öring, dessutom av två olika stammar (Klarälvs- och Gullspångsstam).

Ny laxstrategi

Från och med 2020 inleddes ett nytt kapitel i lax- och öringförvaltningens historia i Vänern och Klarälven. Då sjösattes en ny strategi som handlar om att de odlade stammarna av både Klarälvslox och Klarälvsöring ska börja fasa ut och successivt ersättas med odlad Gullspångslax och Gullspångsöring. Samtidigt flyttas utsättningsplatsen för Gullspångfiskarna, som tidigare satts ut som smolt i nedre Klarälven för utvandring i Vänern, till i första skedet Norsälvens nedre del. Fler utsättningsplatser kan komma att användas framgent. Avelsfisket på odlad lax och öring som tidigare skett vid Forshaga kraftverk kan därmed också börja fasa ut, vilket inom några år innebär att Klarälven återgår till att vara en ren vildlaxälv. Den vildfödda lax och öring som även fortsättningsvis kommer stiga upp i älven och samlas in vid Forshaga kraftverk/fälla kommer som vanligt att

transporteras uppströms för naturlig lek i Klarälvens norra delar. För att kraftbolaget i framtiden ska kunna odla fram kompensationsmolt för utsättning i Vätern planeras nu för byggnation av en landbaserad odling. Där ska ett antal stamfiskar hållas i bassänger som vid könsmognad kan kramas på rom och mjölke för att odla fram nya generationer lax och öring för utsättning. Anledningarna till den nya strategin är flera. Dels kommer antalet fisk som behöver förvaras och hanteras i avelsfisket i Forshaga att minska rejält. Vilket bör leda till för den vilda fisken mindre stress, färre fysiska skador och att risken för sjukdomsspridning minskar. Dels kommer det inte längre finnas någon risk för att Gullspångsgener av misstag tillförs de redan genetiskt känsliga vildfödda klarälvsstammarna. Sammantaget bedöms detta på sikt gynna den vilda laxen och öringen. En annan orsak till förändringen är de svårigheter som funnits med att dels fånga in tillräckligt många Gullspångslaxar i Forshaga för att säkra både antalet smolt och en god genetik, dels hålla den vid god hälsa fram till kramning. En landbaserad odling kan lösa detta eftersom där ständigt finns tillgång på avelsfisk. För att vid behov ändå kunna fräscha upp stamfiskbesättningen på odlingen behöver dock möjlighet finnas att samla in avelsfisk i Norsälven.

Uppväxtområden och produktion

En gång i tiden kunde laxen och öringen via Klarälven, Trysil- och Femundselva vandra ända upp mot Femunden i Norge, en sträcka på nära 40 mil. Både dokumenterade fångster och bevarade domsstolshandlingar gällande fisketvister mellan svenskar och norrmän visar hur viktig laxen var i detta område. Efter att den fria vandrigen upphört även på den norska sidan, på grund av dammar och kraftverk, skedde under en lång period transporter och utsättningar av lax och öring från Vätern också till den norska delen av älven. Utvärderingar visade dock att nästan ingen lax och öring överlevde nedströmsvandringen förbi Höljes kraftverk, och sedan 1988 har därför de mycket stora norska uppväxtområdena varit helt outnyttjade av lax och öring från Vätern.

Idag utgörs laxens och öringens lek- och uppväxtområde av den ca 25 km långa och ca 320 Ha stora området mellan Sysslebäck och Höljes i norra Klarälven. Trots att sträckan påverkats av flottningsrensning och regleringen i Höljes kraftverk har biotopkarteringar visat att området ändå fungerar för laxproduktion, åtminstone så länge antalet laxar som transporteras och leker inte är större än det är idag. Med ett i framtiden ökat antal laxar behöver restaureringsåtgärder genomföras i huvudfåran för att dels öka arealen lek- och uppväxtområden, dels förbättra de arealer som finns idag. Detta arbete startade under 2020 och beräknas pågå till och med 2023.

Övervakning av lax och öring

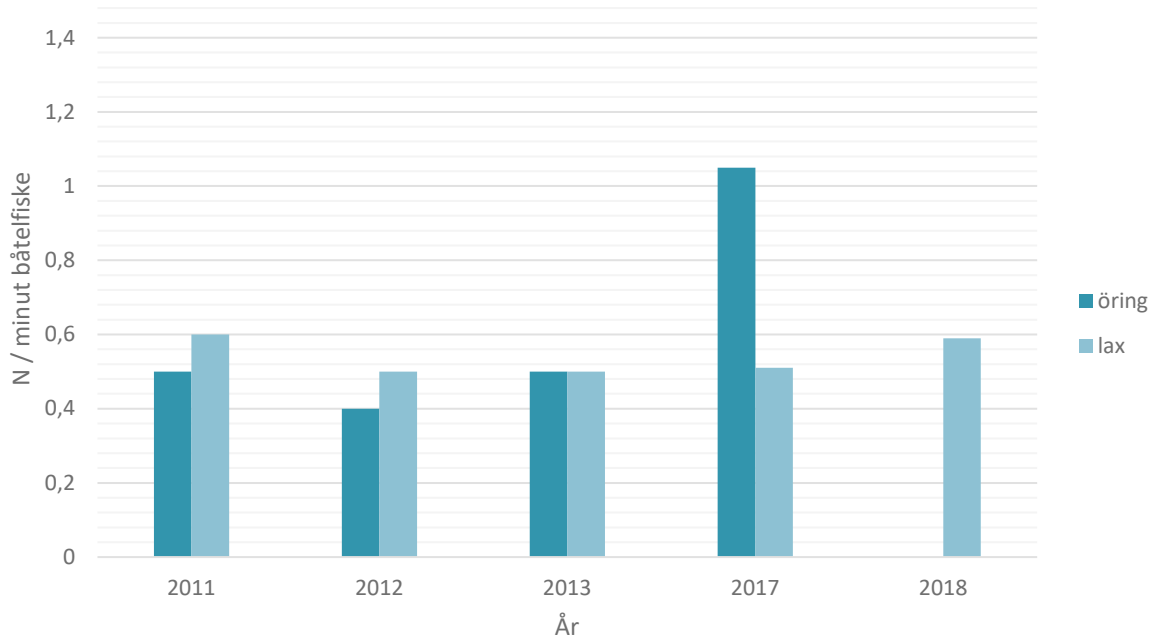
Att mäta hur väl reproduktionen fungerar, var den sker och se trender är ett viktigt inslag i förvaltningen av lax och öringstammarna. Länsstyrelsen Värmland med flera har därför under många år bedrivit övervakning i form av elfiske, båtelfiske och ryssjor i både huvudfåra och biflöden. När det gäller laxungar i huvudfåran har man med hjälp av elfisken i huvudsak hittat dessa i Klarälvens huvudfåra och i mindre omfattning i Höljan samt nedersta delen av biflödena Hynnan, Tåsan, Näckån, Likan, Fämtan, Vårån, Halgån, Acksjöälven, Öran och Kvarnån. Huruvida laxen verkligen leker i de nämnda biflödena där laxungar påträffats är något osäkert. Det kan också vara laxungar som vandrat upp från huvudfåran och använder biflödena som uppväxtområden. Oavsett vilket är biflödena viktiga. Jämfört med laxen, har öring generellt en starkare preferens för mindre älvar och biflöden, vilket också bekräftas av de telemetristudier (radiomärkning) som gjorts i området. Av biflödena har Höljan det klart största tillgängliga och lämpliga lek- och uppväxtområdet för Vänervandrande lax och öring. Det är också där som leklax i modern tid verkligen har observerats.

Antal klarälvsloxar och öringar i biflödena

Medeltätheten för Höljans samtliga elfiskelokaliteter under perioden 1998–2020 är för 0+ öring 7,8 och för >0+ 7,5/100 m², för 0+ lax 2,3 och >0+ 3,4/100 m². Tätheterna av ensomriga laxungar (0+) i Höljan har i stort sett varit densamma under perioden, men däremot finns en klart vikande trend hos äldre laxungar (>0+). Mellan 2013 och 2020 har medeltätheten i de fyra elfiskelokaliteterna i Höljan sjunkit från ca 5,6/100m² till 0,6/100m². En dramatisk minskning som behöver utredas och åtgärdas. Samtliga laxförande biflöden fiskas vartannat år, nästa gång 2022.

Elfiske med båt i huvudfåran

Med traditionellt elfiske kan biflödena undersökas relativt väl medan det är svårare i huvudfåran där endast stränder och sidofårar kan avfiskas. Under 2006 lät Fiskeriverket därför testa en specialutrustad båt med vilken man kunde elfiska även långt ute i huvudfåran, vilket resulterade i fångst av relativt många lax- och öringungar. Ungar påträffades på samtliga av de nio lokaler som provfiskades mellan Sysslebäck och Höljes med fångster om 0,2–1,0 laxungar/minut respektive 0,1–0,2 öringungar/minut båtelfiske. Sedan dess har Länsstyrelsen i Värmland båtelfiskat samma område i ytterligare fem år, 2011, 2012, 2013, 2017 samt 2018 med relativt stabila fångster på ca 0,5–0,6 laxungar/minut (max 1,31) (figur 1). Jämfört med 2006 års båtelfisken är det öringen som kan sägas ha ökat mest under de senaste åren. Den som önskar ta del av mer utförliga resultat får gärna ta kontakt med Länsstyrelsen Värmland.

Figur 1. CPUE (N/minut båtelfiske) för öring och lax i Klarälvens huvudfåra 2011–2018 (för 2018 finns data endast för lax).

Tätheterna av laxungar i Klarälven är ute i huvudfåran mycket låga jämfört med till exempel Namsen i Norge (medel 3,15 laxungar/minut båtelfiske). Längdfördelningen indikerar en relativt stor variation mellan årsklasserna i Klarälven, även om årskungar av lax sannolikt är underrepresenterad på grund av låg fångstbarhet även vid båtelfiske. Årsklassernas styrka verkar sammanfalla med antalet leklax som transporterats uppströms Edsforsen under åren före. Det tycks därför vara så att Klarälvens låga tätheter av laxungar relativt andra laxälvar snarare är en effekt av för få lekande laxar än att älvens bärighetsnivå i sig är låg.

Den stora ökningen av öring vid båtelfiskena 2017 jämfört med tidigare år är också intressant. Antingen är det en slump, en effekt av okända påverkansvariabler eller en följd av att det under de senaste åren fångats och transporterats mer än dubbelt så mycket öring från Forshaga upp till lekområdena.

Övervakning av utvandringsfärdig lax och öring

Under maj-juli 2018 samt 2019 undersökte länsstyrelsen Värmland och Karlstads universitet smoltutvandringen av lax från uppväxtområdena i Klarälven till Väneren. Detta skedde med hjälp av en storryssa och en skruvfälla som placerades ca 13 mil nedströms uppväxtområdena. Resultaten visar att det likt tidigare undersökningar utförda enligt samma metodik under 2012–2014 vandrar ut mellan 16 000 och 20 000 laxsmolt från uppväxtområdena i norra Klarälven. Resultaten är viktiga för

beräkningar och bedömningar av beståndens utveckling. En rapport över smoltundersökningarna 2018 och 2019 finns att ladda ner på www.tvalanderenvu.se.

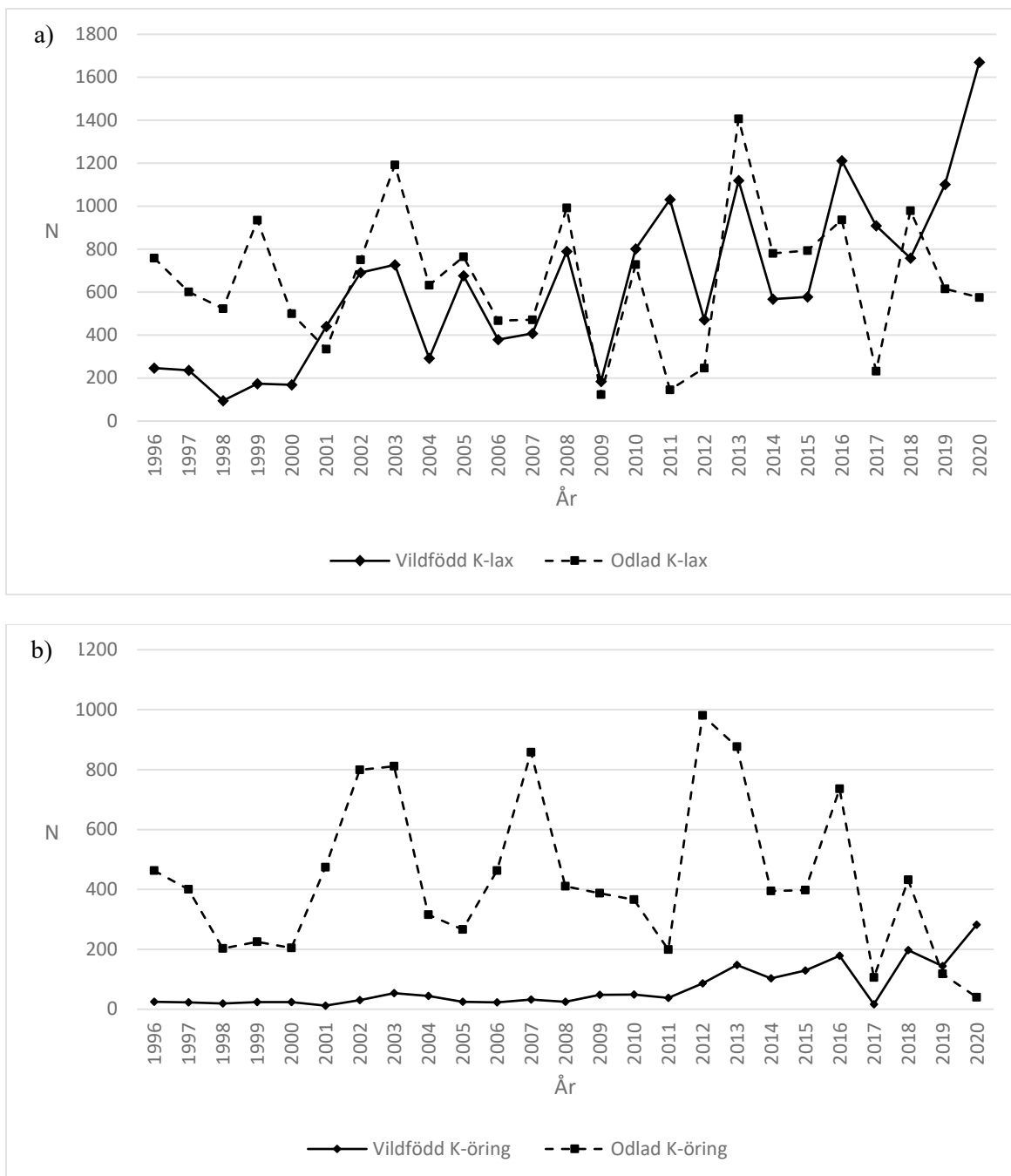
Forshaga centralfiske – en indikator på utvecklingen

Efter det att lax- och öringsmolten nått fram och ut i Väneren tar den stora tillväxtfasen vid och under de närmsta 1–3 åren ökar de från ca 15 cm till uppemot 90 cm och blir flera kilo tyngre. Vid könsmognad, som inträffar vid 3–5 års ålder, påbörjar både vildfödd och odlad lax och öring sin lekvandring upp i älven och mot födelseplatserna. För den vildfödda fisken är det mot norra Klarälven siktet är inställt och för den odlade är det, i och med präglingen på Klarälvens vatten nedströms Forshaga kraftverk som utsatt smolt, Forshaga som är resans slutstation. Efter det att lekfisken fångats, räknats och sorterats i centralfisket i Forshaga, fortsätter merparten av den vildfödda laxen och öringen sin färd uppströms via lastbil. Den odlade laxen (plus en mindre andel vildfödd) tas undan för att kramas på rom och mjölke i syfte att odla fram en ny årskull laxar och öringar. När avelsbehovet är fyllt för Klarälvsöring transporteras även överskjutande odlad öring uppströms för lek. I och med den nya strategin håller avelsfisket dock på att fasas ut och på sikt kommer Forshaga enbart bli en transit för vild lax och öring på väg norrut.

Fångster

Fällan i Forshaga ska enligt vattendom och anvisningar från länsstyrelsen öppna den 21 maj och stänga då lekvandringen avstannat, vilket 2020 var i mitten av oktober. Som vanligt var det öringen som steg först men från juni kunde lax börja noteras i fångsterna. Under början av juni ökade temperaturen i älven såpass mycket att fällan av fiskhälsomässiga skäl tvingades stänga mellan 17 juni till 6 juli, därefter och av samma anledning mellan 18 juli – 30 augusti. De stängda perioderna motsvarar ca 38% av den totala uppvandringsperioden.

Vid säsongens slut hade totalt 1670 vildfödda och 575 odlade Klarälvsloxar, samt 282 vildfödda och 40 odlade klarälvsöringar samlats in. Av den fångade fisken transporteras merparten upp för naturlig lek på lekområdena mellan Sysseleback och Höljes. Transportsiffrorna för 2020 var 1587 vildfödda laxar samt 278 vildfödda och 27 odlade öringar. Skillnaden mellan antalet insamlad och transporterad fisk beror framförallt på bortfall genom sjukdom, skador eller dödlighet innan transport.

Figur 2. Antal laxar (a) och öringar (b) av vild och odlad Klarävsstam insamlade via fiskvägen/fällan vid centralfisket i Forshaga under perioden 1996–2020. I och med fettfeneklippningens införande 1993 har man från ca 1996 kunnat skilja på individer med odlingsursprung (fettfenan bortklippt) och sådana som vuxit upp i älven (vildfödd med intakt fettfena). *P.g.a. fynd av odlad Gullspångsöring med misstänkt IPN i Forshaga var fällan endast öppen under september 2017. Av samma anledning transporterades heller ingen lekfisk upp till lekområden 2017.

Fällan i Forshaga ger en bra bild över beståndsutvecklingen

I den bästa av världar skulle laxen och öringen ha fri vandring upp till lekområdena. Men fällan som finns och sortering/räkningen som görs vid Forshaga kraftverk ger i alla fall den fördelen att det på ett konsekvent sätt går att få en bra bild över beståndens utveckling. Bortsett det speciella och förkortade fångståret 2017 (pga. IPN, se Vänerens årsskrift 2017) har antalet insamlade och upptransporterade vildfödda laxar sakta men säkert ökat de senaste tio åren. Under 2020 kördes 1 587 laxar upp för lek, vilket är rekord i den bemärkelsen att det på snart 25 år inte transporterats lika många vildfödda

Klarälvsloxar från Forshaga (figur 2a). Jämfört med femårsmedelvärdet på knappt 900 vildfödda laxar motsvarar siffran för 2020 en ökning med nära 80%.

Den vildfödda Klarälvsöringen har under de senaste 5 åren också ökat i antal (figur 2b). Trots att öringarna numerärt sett fortfarande är relativt få transporteras idag mer än dubbelt så många vilda öringar till lekplatserna jämfört med för 5–10 år sedan, vilket är mycket glädjande.

Relaterat potentialen för lax- och öringproduktion i Klarälven är siffrorna dock fortfarande låga. Femårsmedelvärdet för upptransporterad lax motsvarar ca 20% av älvens beräknade lekbeståndsmål för lax på ca 4000 individer (efter biotopvårdsinsatser). Kapaciteten för mer lax och öring i älven är därför stor.

Att siffrorna dalar för både odlad lax och odlad öring i avelsfisket är en effekt av att det inte satts ut lika mycket smolt av klarälvsstam under senare år. Vilket gör att även antalet återvandrare till Forshaga minskar. Totalantalet kompensationsutsatt smolt till Väneren har dock inte förändrats eftersom smoltutsättningar av Gullspångsstam ökat i motsvarande grad. I och med den nya laxstrategin, där kompensationsutsättningarna av odlad klarälvsfisk i Klarälven ska börja fasa ut till förmån för mer gullspångsfisk, kommer siffrorna för insamlad odlad klarälvsfisk i Forshaga av naturliga skäl att fortsätta minska.

Stor mellanårsvariation i fångsterna

Trots den positiva utvecklingen för vild lax och öring på senare år visar figur 2 a och b även en relativt stor mellanårsvariation. Anledningarna till detta kan vara flera. Dels kan skillnader i lyckad reproduktion, överlevnad på uppväxtområdena och mer eller mindre lyckad nedvandring till Väneren ge effekter på antalet stigande lax och öring några år senare. En annan anledning är att fiskfällans fångsteffektivitet (d.v.s. antalet lekfisk som når fram till Forshaga kraftverk jämfört med det antal som går in i fiskvägen och samlas in i fällan) verkar vara kopplad till vattenflödet i älven under respektive år. Ett år med högt flöde i älven innebär ofta mer vatten genom spillluckorna vid kraftverket, vilket i sin tur kan försvåra för fisken att hitta lockvattnet från fiskvägen. En så hög andel lockvatten ur fiskvägen jämfört med älvens totala flöde har i flera studier visat sig vara den enskilt största faktorn för att förklara fiskvägars effektivitet. Andelen av det totala antalet laxar som lekvandrar upp till Forshaga som faktiskt hittar in i fiskvägen har undersökts via radiomärkt vildfödd lax (Karlstads universitet inom projektet "Vänerlaxens Fria Gång"). Resultaten visade att under ett år då det under en stor del av fiskens uppvandringssäsong var högt flöde i älven med relativt sett mindre lockvatten i fiskvägen, var fångsteffektiviteten låg (knappt 20 %). Under ett annat år då det under lång tid istället var ett lågt flöde i älven och fiskvägens konstanta flöde alltså utgjorde en högre andel av totalflödet i älven, steg effektiviteten till nära 80 % och då ökade även fångsten. Den jämförelsevis tydliga samvariationen mellan vild och odlad lax (och även för öring) indikerar att det är fällans effektivitet vid olika förhållanden snarare än olika mängd stigande lax som förklarar variationen mellan olika år.

Framtiden för den vildfödda laxen och öringen i Klarälven?

De förbättringar av fiskvägens och fällans funktion samt de förändringar i fiskhantering och praxis i övrigt som genomförts antas dels ha gjort att en större andel av den uppvandrande lekfisken fångas och transporteras upp för lek, dels att utbytet av den upptransporterade fisken i form av fler ungar sannolikt har ökat. Samtidigt visar undersökningar att det finns flera flaskhalsar i systemet som sannolikt kraftigt bromsar upp populationstillväxten. Det kan tyckas självklart att alla de vildfödda laxar och öringar som en gång föddes och växte upp i övre Klarälvens strömsträckor och som återvänder till Forshaga som vuxna också ska ges chansen att sluta cirkeln genom att återvända dit för lek. Studier har dock visat att fångsteffektiviteten i fällan i Forshaga är mycket varierande och att vissa år kan så mycket som 80 procent av fisken bli kvar nedströms kraftverket och alltså inte bidrar till nya laxar och öringar.

- För det första, för att populationerna ska kunna öka ordentligt behövs därför åtgärder som ger en stabil och hög fångsteffektivitet och som i så hög uträkning som möjligt är oberoende av yttre faktorer.

- Den andra flaskhalsen är smoltens och keltens nedströmsvandring. Här har undersökningar visat att 70 till 85 procent av smolten och ca 99 procent av kelten inte överlever sin vandring ner till Väneren. För att råda bot på detta problem krävs stora och relativt kostsamma miljöanpassningar av kraftverken i form av fiskavledare och transportlösningar nedströms.
- En tredje faktor som påverkar populationstillväxten är kvalitén och storleken på dagens lek- och uppväxtområden, det vill säga laxens och öringens livsmiljö under lek och uppväxt i älven.

Arealen av livsmiljöer i övre Klarälvsdalen är fortfarande relativt stora, framförallt om man ställer den mot att antalet lekfiskar som i medeltal transporteras till lekområdena de senaste fem åren motsvarar cirka 20 procent av den beräknade potentialen. Bitvis håller områdena en bra kvalitet men på stora områden är botten kraftigt påverkad av historiska flottningsrensningar.

För att nå full potential är bedömningen att det behövs biotopvårdande åtgärder i huvudfåran för att:

- dels skapa fler och bättre leksträckor för den idag upptransporterade lekfisken,
- dels fler och bättre uppväxtmiljöer för dess avkomma och därigenom högre överlevnad till smolt,
- dels öka möjligheten för att ta emot fler laxar i framtiden.

I ett samarbete mellan Länsstyrelsen Värmland och berörda fiskevårdsföreningar (FVOF), genom projektet ”Två länder - én elv”, och till en beräknad kostnad på totalt cirka 12 miljoner påbörjades därför under 2020 ett restaureringsprojekt i denna del av älven. Åtgärderna går ut på att med grävmaskiner och dumpers återföra uppschaktade block, stenar och lekgrus till älven på en sträcka av cirka 25 km (220 ha). Eftersom arealen och behovet är stort och arbetet bitvis tidskrävande och komplicerat kommer åtgärderna behöva pågå under 2021, 2022 och 2023. De överlägset största produktionsområdena för lax och öring återfinns dock i Klarälvens norska del, i Trysil- och Femundsälva, men där finns idag ingen Vänervandrande lax eller öring.

Flera projekt för att rädda klarälvsaxen och öringen

Ett framtidsmål är alltså att välfungerande lösningar för såväl upp- som nedströmspassage inrättas:

- dels för att lekfisken ska kunna återkolonisera sina historiska områden inklusive Norge,
- dels för att så mycket lekfisk, smolt och utlekt fisk som möjligt ska överleva upp- och nedströmsvandringen förbi kraftverken.

Att en närapå unik laxstam inte bara ska överleva utan även tillåtas öka i både antal och utbredning måste ha en hög prioritet hos både förvaltande myndigheter och de aktörer som påverkar dagens situation. Som ett första steg mot detta mål arbetade Länsstyrelsen i Värmland och Fylkesmannen i Hedmark, på uppdrag av Sveriges och Norges miljöministrar, med dessa framtidsfrågor inom Interregprojektet ”Vänerlaxens Fria Gång” (2011–2015). Projektet hade ett nära samarbete med bland annat Karlstads universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet, Länsstyrelsen Norrbotten och Norsk Institutt for Naturforskning i frågor om fiskens beteende, genetik, älvens produktion och potential samt passagelösningar. Slutrapporten från projektet färdigställdes under 2015 och finns att ladda ned på Länsstyrelsen Värmlands hemsida.

Under 2017 startade Länsstyrelsen i Värmland och Fylkesmannen i Hedmark ett nytt Interregprojekt - ”Två länder - én elv” (2017–2021). Projektet tar avstamp i ett urval av de åtgärdsförslag som presenterades i slutrapporten för ”Vänerlaxens fria gång” och fortsätter arbetet för Klarälvsaxen och älvens övriga unika värden och framtid. Projektet arbetar för att fiskvänliga åtgärder vid kraftverken inrättas och som i kombination med miljöanpassad reglering och restaurerade älvbiotoper ska medföra att 50 procent av det så kallade lekbeståndsmålet på 10–12 000 lekvandrande laxar är uppfyllt inom 5 till 10 år efter det att projektet avslutats (2021). För detta krävs att laxen är återintroducerad till den norska delen av älven. En annan viktig del av projektet är att skapa förutsättningar för en framtida ökad fisketurism och landsbygdsutveckling i och längs älvdalen. Det övergripande syftet med

projektet är att uppfylla kraven om ”god ekologisk status” som Sverige och Norge förbundit sig till genom EU:s ramdirektiv för vatten. Läs mer på projektets webbsida, <https://tvalanderenelv.eu/>

Med huvudfinansiering från Jordbruksverket startade Länsstyrelsen Västra Götaland och Länsstyrelsen Värmland under 2019 även upp arbetet med en gemensam förvaltningsplan för båda stammarna av Vänerlax. Projektet, som ska pågå till och med 2022, arbetar med ett antal olika arbetspaket som alla syftar till att både förbättra situationen för de vilda laxstammarna i Vänern och dess älvar och öka utbytet av kompensationsutsatt lax och öring.

Bakgrund om Vänerns lax och öring

Vänern har kvar två ursprungliga stammar av vildfödd lax: Gullspångslax och Klarälvslox. Stammarna, som genetiskt sett är atlantlax av östersjöursprung blev, i och med landhöjningen efter senaste istiden, instängda i det som skulle bli Vänern. Idag lever de hela sitt liv i sötvatten och vandrar inte ut till havet som andra laxar, istället utgör Vänern deras "hav". I ett globalt perspektiv är sådana laxstammar mycket sällsynta och inom hela Europa finns idag endast några få bestånd kvar, vilket gör att de två vi har i Vänern har ett mycket högt bevarandevärde. I Gullspångsälven och Klarälven leker dessutom två storvuxna öringstammar som även de är viktiga att bevara. Den vildfödda laxen och örningen i Vänern har påverkats och decimerats kraftigt som en följd av till en början dammar och hårt fiske och under de senaste 100 åren främst av utbyggnaden av vattenkraft. Idag återstår av de från början flera laxstammar som lekte i Vänerns olika tillflöden alltså endast två.